

ГЛАС ЦРНОГОРЦА

НЕДЈЕЉНИ ЛИСТ ЗА ПОЛИТИКУ И КЊИЖЕВНОСТ.

БРОЈ 37.

НА ЦЕТМЉУ, У ПОНЕДЈЕЉНИК 23. СЕПТЕМБРА (7. ЛИСТОПАДА) 1874.

ГОДИНА II. (IV.)

„ГЛАС ЦРНОГОРЦА“ излази један пут недељно. Стоји: за ЦРНУ ГОРУ и АУСТРО-УГАРСКУ год. ф. 8; по год. 3; четврт год. ф. 1. 50, к. 2а. СРБИЈУ год. ф. 7; по г. ф. 3. 50; четврт ф. 1. 70, к. 2а. Све друге земље год. ф. 8, по год. ф. 4; четврт год. ф. 2. За остале краје се за ред 5 поште. Преплате и све поруџбине ишау се александријом, а доспели урочници на Цетина.

ФОНД И КЊИЖНИЦА ЦРНОГОРСКИЈЕХ УЧИТЕЉА.

У прошлом листу дошле су нове информације о раду овогодњише скупштине навијших учитеља. Хоћемо сад да бацимо један поглед на тај рад, а то тајан радије чинимо, што смо у стању рећи, да је био доста обилан, и да ће без сумње имати знатнијех, кориснијех последица.

И до сада су се сваке године навиј учитељи окупљали на Цетинју у ово доба. Долазили су да одређено вријеме слушају предавања свога надзорника. У свакоме вочетку није ни могло другачије бити јер је то најпотребније, управо једино потребно било. Но сада гдје је много већи ред добријех учитеља, који су свршили богословску цетинску, која је по својој устројству једно и приправничка, учитељска школа, дата је могућност да се и досадашњи састав учитеља претвори у праву скупштину њихову, од које без сумње, морају за учитеље и веће користи наступити. На скупштини овој не само да је задржано педагошко предавање гл. школског надзорника, које се оснива на описаним, привуљенима на његовој годишњој аквизицији школи, него је отворено поље и савијен учитељима, да изразују своје мишљење о начину предавања, о предметима и о свему што се односи на школу. Очекивано је, да ће такав рад колико наше школе унапредити, толико и савиј учитеље на озбиљнији рад побуђивати. То смо опознали већ на овој првој скупштини. Одлуке везане у погледу савијих предмета и предавања истијех у основној школи, показују зрело размисљање, и познавање напредне педагогије, а озбиљност и живо учествовање навијих учитеља у скупштинским сједицима убјеђују нас, да они не само схватају, него да су и досадни за поље, које им је отворено.

Управа просвјетна уважила је скупштинске одлуке и издала је према томе за наступајућу школску годину распис о предавању и предметима, ограничењу њенијех (духовнијех), увођењу природнијех и т. д.

Осим овога, скупштина учитељска показала је и друге резултате, који не само кој значаја дају, него у опште учитељству и земљи користе обављају. Ту издано одлуке: да се установи Пензион фонд учитељски и позанимачка књижица.

Колико по цијели толико по начину установљења, фонд је овај радостан и важан појав. Сваки учитељ — по њиховој сопственој одлуци — даје годишње од своје плате три проценти. Закључено је, да се послје двдесетипетогодишње службе дају из тога фонда учитељима пензије, а и послје десет година од данас, да се већ, показавши се потреба, може дати прена годишња служба пензија ономе учитељу, који би због немоћи морао тражити довоја.

Послје десет година биће расположива интереса од главнице, која ће се скупити тро-процентна улагања и интересом на интерес вине од хиљаду талијера — сува довољна за прве потребе. Но к овове долаће узози, одређени штатутом, а на се одлаже слободно на-мју, да ће бити и родољубива прилога на ову пензиону цијелу.

Мисао даље о фонду учитељском ина своју добру, тврду основу и ни је данас већ сватрава као остварену. А пошто је то благодат очекивано је. Учители, увијек, да ни је старост обезбјеђена, биће у положају, да се одаду се савијем наду и своје раду, а то само може нићи у прилог све бољем напредовању навијих народнијех школа. С друге стране установљење овога фонда олакшица је велика самој држави, која велики дно својих прихода троши на просвјету и никакво, бар за сада, није у стању. Покући на себе и тај терет, да даје учитељима пензије. Фонд овај, сушине, биће велико добро и по томе, што ће он, у почетку направно мило, а временом све више давати и новац у зајам уз сигурно јекство а по законитом интересу.

Фондом овим управлаће одбор учитељски, а стајаће под надзором државне власти.

Ми са особитијем задовољством поздрављамо установљење овога фонда и препоручујемо га потпури савијех родољуба и пријатеља просвете и напреду наше отаџбине.

Други закључак: да се установи позанимачка књижица учитељска је од не мање важности. Како учитељи навиј немоју ни средста ни начина да себи набављају књиге, нужнијех за своје образовање, скупштина је усвојила мисао, да се оснује учитељска библиотека. Из не позанимачке ови књиге на читање и за то ће плаћати мали улог, од којих ће се узла нове књиге куповати. Тајна начинио учитељ ће имати непосредно књиге за читање, а библиотека ће се редовно увећавати. За оснивање саме библиотеке Њ. Св. кнез, на молбу скупштине, даје нужну суму новца.

Колико сами учитељи буди црпим користи из ово библиотеке у истој сразмјери биће она корисна и по школе наше, и за с радоснијех признањем одајемо хвалу учит. скупштини, што је уједан и ову мисао остварио.

По свему овоме рад је овогодишње учитељске скупштине врло важан, и нама остаје једина жеља, да учитељи навиј све књиге и одушевљење приносу на двоје путу, пак неће изостати ни оне користи за отаџбину нашу, које такав рад мора довијети.

ЊЕШТО О ШУМАМА.

У економском погледу врло је важно и најпотребнија је за наша негована шуме. Сви изобрижени народи, особито Њемци, међу собом су најобзирнију у чувању и зајмању шума не само за потребе горива и грађе него и поради успјеха земљописа и посљедка подобија.

Земљоједство не може достћи успјех без поноћи добро негованих шума. Јапански земљорадници држе од планијех велике стабала и густе шуме на брдима и свечано изјављују зајетом вјерозакон.

Еберкјер након узнога истраживања освјеточио се је, да у Њемачкој покрива под шумом ниш доти три ступња топлотне вје, него на безшумним мјестима, а зами се испоручује, и свака промјена топлотне да се чује до четар под земљом на истини, и 0.50 само на нушкој површини. Шума нише пушта, да изајри влага, вода, зрак, дајаче притеже кљуш од морске паре.

Последице упроташтења и ископања дубрава очевидно се показује у потопина, ријекама и

изворима воде, тако да се љети осуше и земљом скоче. Виђају се старе зграде већ изостављене ради осушених вода, што негда падуће бијашу. Рајона Манданерс у Швајцарској брала се је до г. 1500, а сада крајак прустушена остане. Тако исто Јордан, Сканардо, Сивонета, старе ријеке што сазу од огољених брди.

Овога пошљедку у опће су узроци: неразборито горене шуме. Човјени сјекорама мило по мале изјединаху шуму ради даше неспредивајућа, да без стабала навиј се суша убићна земља.

Тако се догоди Истрији и Далмацији по творењу наших чобала, као што и јужној Русији у Турској од Татара и Бугара. Али Русија са савијем проведенијех шумаца, да би спријечила уништење њихово сакупни одбор у Москви вјесца Септембра 1872 закључујући преставити влади истрагу арху уваљивања шума и тражити закон да се ограничи сјеча и истих александрија.

Дакле сви народи су одговорни међу собом за чување и гојење шума зарад обдијивања узбожене кљине и зарад обрне земљоједства, и да се недогоди са горивом као са житом што се извози из Аустралије и Калифорније кружеће свијет, када се може доста имати у своје доуу ралећи боље своја поља. И даље искорјењивање шума саршило би се са великом нашом штетом, јер нашоједку, да инако жита не треба ниш него само мјесец, а за шуму треба стољеће.

У Бок

Ф. Ж.

БАЗЕНОВО ОПРАВДАЊЕ.

У првом американом листу „Нју-јорк Хералду“ предно је изржао Базен јавности оправдање, с много страна врло знаменито оправдање, које овако гласи:

„Ја сам чашу до дна испио, а немоћи се потужити. Јер је цар, кој господар, и престојави живот изгубио, а Француска три драгоцијена департамента. Грођан догађај пристаје је у корист само Њемцима и онима, који су дасио од бојнога поља били те који ће сад боље моћи заскити страстива народа и боље се користити његовом бојом. На којуна није из оног догађаја стегла славе; мога да се је изоружати, на којичку уредити, но опазно савлање опозитно је расуло.“

Попут оног Ревљенина могао би рећи, да је правда пусто име, по вољам попут цара, мог господира, причетиати њего вријеме и суд појевити Ја ниш из затвора неби био утешо, да ни је хтјео немогоде у њен ублажити њекадашњи друг Мак-Махон, који је по хири судбине на највишем мјесту, доша су мени и грађанска права отета.

За парике могао би био иста средста убити на Макмахона, којим се проти мени слушано: бривош се могао би био разложити, да се је Макмахон у Алжацији дао пресонетити и потући, а да није боље разлишља него да други о грдној моћи, која се нави пријаче; да се је на повратку борно, а иш није кушао обранити Вогеца, да није непријатеља ни један дан судижио ни пролазила (defiance) ни железнице искључено; да се је из Алжације прерано побриво, а није, како правда прописују, уј чврстии и за трајну обрабру владених тврђава достаљало потребне посиде; да је унутот заповјетити, нека не иде преко Навиција. дошво у Калонс даљско иза мене без да је настајо остата у савезу са 5. и 7. корпусом те са линијом за обрабру, а тиме не раскрио с десне стране и засуло (l'assaut ainsi que droite de converger et tournée); да је по свом непознатију снаге и хретања непријатеља, по најјери прихватио бој на срећу, да је по безобзирној и непромишљеној својој одлуци лијепо тако перикаске војске изврста погубеа у једном наху те ставио особу хроброст над дужности главнота заповједника и због тога сврга могао се је он

схватити у броју првих зачетина своје несреће.

По уједино ми се барем стајало дати право, да сам наравно радио по принципима неопуштајућег правосудја, невиности, сважити одговорност на друго. А шта сам радио много испрости, много сажао, милостиво, замишљао и погрешама; ако ико има право потужити се, обтужити друге, тај сам ја.

Мамахов био је у Седану хуле среће као и ја у Мелу, као Трому и Дикрот у Паризу, као Бурбоа и Кавини на истоку. Он се на то није сјећао, кад је постао председником републике, а ја некако разлога, да се због тога жалим, јер се тога, што се он већ није сјећао, дође ми одважност да утешим, а сад сам посве слободан.

Једно је, због чега сам неправдан Мамахову, због рана, коју је с почетка боја код Седана добио те могао на поштен начин предати заповједништво другој или боље ризици. Други, јер су у тој несретној боји три генерала по реду заповједали, где је ипак баш требало ошће најјединственије заповједа, док се је један ниш имао борити против два њихова, а обје немачке војске биле под командом Моткеа. Генерал, који је потпуно капитулирао седанску, хтео је одговорност сважити на цара, а цар ју је уосталом ипак прихватио.

Ох, колико би пута био благословно ову пруску главату, која ми је код Борнија коначно одржала те ме одвела, да ми буде одмазда. Тада би био и ја могао заповједништво предати другој. Неразборит ли бијах, таје нехтео оставити своје војске, те се прокрести (m' échapper) са неколико карбоньера, као што је Трому учинио. С чега нијесам био као Бурбоа морално слаб те у самуобјетну потражио оправдања оседа?

Ја не знам, што ће у дојутеј рату бити од нападнатих генерала, но по свем, што знам, морам судити, да ће се као турски паше морити сами давати, али као јапански вође сами си дроб просидати. У свакога неће бити значаја, да ће као Трому дати си заповједа кидати од упорника. Код нас није још обичај, да се војводи сами убијају, а опет неостате сваког раба ко то жели. Кад је нашла Лебеа, црвен површини индустар рата, задовољно потпуно нашу неинерност, но прекасно увидао, те попустио, да је ипак несрећни највернији, тај је остао под којом заповједом и тражио десет пута у боју и у највећој опасности журујући сакри. Часници из његовог штаба падају ако тако по њега непогоди једна. Најјесте да се на тога окружавајуца набацује, мислим, да је сваки учинио, што је могао. Моји земљаци бијаху превисне, обивки побједама, с тога и не помишљаху на пораз. Крива и Цолија, то их је разваљало. Побједа африканска узвизавала се престојом.

Штајо је несрећа узрок, што нас је било пренамо (бројни инсерт) и што смо били мало организовани. Да смо ми, Мамахов и ја, ипак одике против Шомпила давајући равни број и у исто доба издржати (мобилизовану) војску, ми би се уз сав талант маршала Моткеа и уз саву првоу пруску топова били јединици изгладом (chances) борили.

Ја нећу никому признати, пак ни војводи Аулау, који ме је опседнуо. На не налазио врло уздани, да се је код те пригоде хтео узвишати, те судити оваквому маршалу Француску каков сам ја. „Млади тај војник“ може у својој служби упријети само у једном чину: он је одважност и вјештачким ходом пресекнуто табор Абд-ка-Кадера и похватио жене и стада свирева. Што је то учинио и неколико мјесеци у Алжиру проборавио, то није доста да буде војник и да му буде допуштено судити о војничким расправама највишега генерала царске гварде.

Могао би ми се приговорити, да је војвода Аулау приједан сажаљив, што није могао учествовати при нашим славним војскама, и да је то ми криво проговорено, но ја могу одговорити, а да се у другој ствари нећу пуштати, да су проговорено и друготраја његова неједнакост чинишце, и да би он у осталом 1870 године био могао извршити заповједништво у боју против комуни, као што је Мамахов урадио. По у Брису, да си не би нахуло популарности, коју жели добити, укључио се је заволати такође заповједништво. А ипак наглашу ми интереси војника и дужности конзервативца, да устави против демагогија. Тако би он био могао први пут учествовати у боју у Јевропи и пошестито истрца жалосно усвојено на поступање његових пређа у њиховој решоуши.

Али, пак, ето тога воља је ступити у активну војску и презети председанство у ратном суду, који је ипак мени судити.

Војвода Аулау хтео би особито, да не мора никад презети архиво заповједништва пруско, којој се је борити против Моткеа и против немачког оружја, поглавита како нека му се то не догоди, кад би му војска била у власности пољожају, у сакову сам ја бољу затекао, то јест војска, која је истом спасавања, којој заповједништво бијесу бистро виђају неопходности, којој се је десно крило већ почело расцпати, кад би му се војска често морала борити с једним против два непријатеља. Кад би била утиснута у тврђаву неопходно задржавати — кад би се ето састао долаз се иза заповједника војске заповишта, но Јевропи правилиа влада руши. Будући су се све те тежине на не сјатило, не желиху господству Аулау, тову младу војнику, који се још дуго у рату мора вјежбати и дуго да предводи, док буде могао дисати, да га за заповједника држи генералом.

У којој парници не сматрам, да је најважније, како је суд био састављен, шта што сам ја пред суда стављен, него осулу, која је извршена. Галин суд нашао је осулу и дигао ју. Декларацио не је и црпљиво, кривих и некривих, прогласио, вјерједна скрп и помишљама. Прозвао не је злочинцем и јунаком, а ипак оком хтео не је остати част.

Ја сам био крив или нијесам био крив. — Ако су који суди били осведочени да сам крив, није ми се смјело никаквим казни проопити. Чинишце, но миш записица брже боло у онога, ко је за рата био испод мене, нека не помишле, те ју рекосе у знамениту паску: „Маршал Базен преузео је заповједништво у највећим тежобама... изглато се је сви зрну; нико га није претекао особини јунаштва“.

Очито је, да суди нијесу знали, што су чинили! Дужност им је била употребити против мене драконичан закон, што су га саставили Аулау, који нијесу могли ушпријед мислити на случај, у каквоу сам ја био, а најјесте је судиштво говорило, да сам недужан. Чудновато ли бијаше образложење објекту? У којој се вели, да не могу бити објект на због нацрта или због уроте или се тврди, да нијесам дозвољавао војничку дужност. Тако су поднеђени писане три године дана своје војсковођу, који је по разложу главног изјестивела својој војсци на челу остао и одржао своја мјеста, док је потјецала заљпа корвета хлеба и док по службеним изјестивања интердатуре није сва земља била испрошена. Знао ја до душе, да има одјетника, који тврде, да су војске за то да умиру (речеја г. Кремеа у Туру), ну на савјест војсковође, коју је дохотила крв за корист побјерши, треба некак познати негодан на читве бесједе.

Кад је мир био потписан, свијаз је скупа, великих и малих, војничких и генералима, ројалистима и републиканцима требало изказати срдбу; вребај — риву. Пар је био свистити с престолоа али та није било присутна.

Понадеште мене. Чин ме год ја тако дућим могаће окривити, тим ме окривите. Нијесам ја само Француску мисао и пруску мисао егстрео, нијесам био само у уроти против републике, ја сам ковао и ровао против царства. У тој орхој гроја кинаху најгоронадије баш они заступници и пошвири, који су пред рат захтевали, нека се војска изодвушта и обешито разоружање изведе, те који би пијелу Француску били разжарили, да је цар ипак пруску војничку организацију, која је сад посве прихваћена, најверније се на и скрену и на хиљену жртку паче све и у околици царствој. Сви свијет потварао ме је пред сувереном: поуданици његови, слуге, његове новине сајетовашу ми, нека пренести гњеву народа и нека рече, да сам ја узрок свему злу. Упућиваху га, чему се све од таквога поступања може надати... но вресло и захвално ево велики: пар је знао, што је и како је те ме он, који је воља јеровао којој одважности, није оставио.

(Српине се.)

ДОГАЂАЈИ У СВИЈЕТУ.

Саопштавамо у данашњем листу Базеново правдице, које је саопштио у једном америчком листу. Врло је значајна та воља његова. Кад је Базен био осуђен, ми смо рекли, да је јавно мишљење према њему пољепено: колико их је било, што су га као издијцу прокинали,

нито толико било их је, који су га сматрали као жртву њихових и општијех грехова. Иако оне воље Базенова у Француској, оних другичјих воље. И кад јадају француски листови, да је Базен учинио некак утисак у народу. Но а колико је то користио да путаје наше поткожно утисак докој Мамаховој и војводи аулаукој, који је председник суду. Још је значајно у изјави Базеновој, да се он још осјећа за род и за његово вријеме дона.

Осим ове воље, којој се француска истовиштво баве, нема особитих новост из Француске. Очекује се разољаво, хоће ли Мамахов и даље послије свога путовања по земљама, остати на досаданем правцу. Народ на свиклој дочеку изјављивао му се за републику и он ипак не може бити у сушји о републиканском расположењу народа. Колико се преврнуло још мисле само у департаменту мајском и лодарском, где је било још преје три године изабрано једнашност што легитимних што орлеанских заступника! А сада легитимисте неће по други пут им да бирати, јер знају да ће пропаста, а изабран кандидат неће такођер њихово мисле, да би могао бити изабран.

У Корзици боре се сада два Бонапарта за мјесто у генералном вијећу: Карло Бонапарта и Јеролај Наполеон. За првога несна се ништа друго, него да је био заповједник чете у легии иностранца, али се за њега још заузима разпарина Језењенија. Да продре англо са принош Карлом, утешавља је посебан лист, а истин притом, приноси је такођер ради тога у Корзику. Цротира принош Наполеону и само су вође бонапартиста, а особито Русе.

Потврђује се јасије, да је цар руски писао Дон Карлосу. Повијарство јевропско много говори о томе паску и разлику у томе смислу, као да пријатељство немачко-руско почине падати. У Берлину долазе су јако изненађени и узнемирани тијем догађајем.

Из Мадрида пишу, да Каристе све једнако гдјегод само могу руже железнице и брзојазе. Сваки листран предоручују саваз Шпаније са иностранцима властима да узможе даље напредати Каристе у случају, ако неби Француска заворила својих граница. Владина војска ће се преустројити, а војницима, који су у рату, платиће се поновито.

Каристе добијају још увијек оружја. Ухваћен је један брод на којем је било 6000 пушча и много праха и олово.

У Италији спрема се влада живо за доукуштинске изборе, но у народу непокуше још никакве агитације, а очекују се велике.

Из Напуља јављају, да је баше затворено до осамдесет чланова злогласне друштве „Спачио“, међу њима и неколико вођа. Мисли се, да је тај поступак у свези с догађајима у Сицилији, где је не само разбојништво у најбољем јеку, него гдје се и менто друго свирава. Познато је, да су војводи парјански и грофови Бази и Косетије прије неколико дана били код Дон Карлоса, да се с њим договоре, како би имали радити, да му буду на корист. „Кели. Цитг.“ пишу из Париза, да се поговара у некаким круговима, да се ових дана надију у Сицилији бурбоанстичком устанку. С тијем је у свези сав брза напуљска крпља и рођака гроа Шамбора и Дон Карлоса.

У четири сабору суклоће се до којим дан, како „Преса“ тврди, уставотворци и Младотесци. Они ће првом зодом нагласити вјалност четири државног права, а уставотворна странка и влада да ће им се морати одлучао сврети. На скоро ће моћи сваки увиђети, да Младотесци најверније ју нели „Преса“, само у четком смислу учествовати у слободоушном напретку. На то да их сви слави дан и старотески орган, говорећи им, да су пријазни устав и жртвовали четири државно право. „Народни лист“ очитују на ново, да „Млади Чеси“ ступи у сабор, нијесу пријазни устав, већ да су хтејли саво бранити државно право своје доминанте.

Споменик Јана Жана се одржио је 8. окт. не широкој молви, близу Пшибислве, где је гласовити војвода Таборита 1. Јула 1424 доживио славни свој живот. На тај дан састало се је из Чешке и Моравске до тридесет хиљада људи. Бијаше то оно стотину друштва „Совола“ са својим застављама и много корпорација с различјих страна чешке доминације. За цијело вријеме ове напозанте народне свечаности владаше највећи ред. Када се открио споменик који је осам хвати висок, заори громоовато „Слава“! На-

род гологласнијем је „Хеј Словени!“ На то су покрили споменик многобројним расписаним вјештачима — американским „Соколи“ покљео је један вјештач.

Бродари сјевернога мора присиљени су 13. о. ж. у Беч. Много сати prije све узлице које воде коловозу сјеверне железнице бјеху препуне народа и свечано окићене. Поздрављају Пек на челу је многобројнога морскога вјештачтва, многи бегалци, часници, и грађански начелници пред вјештем првише путнике. Када се укључише народ их је поздрављао бурним клицима. Сутра дан у вече био је дочек у географском друштву, које му је присуствовао и заштититељ друштва, престолонаследник Рудолф.

„П. Лојду“ пишу из Париграда: Најважнија је овђе догађај предстојеће именовање царскога принца Јузепа Исидора Есенције за врховнога заповједника свеславне војске у јевропској Турској. У овђе даје одговоре уочи и стоји у оврети с традиционалним отоманским царске куће, да се повјери заповједништво једному принцу, те је овај појави тини нечега долазача, што сав султаноу добива заповједништво над три војничка сбора. Очекива је, да овај корик стоји у савезу с османом, да се прворођенку Абдул-Азизову осигура престол. За то, и што се добро зна, како мисли у том погледу мухамедовског пуцањства, пробудила је ова вјест у дипломатички кругови цариградских велику позорност, јер нико невоји, да ће царевину бити велика катастрофа, ако се изгуби ову ауто засновану и највећу жељу султаноу оживотворити. Према су пријатељи Турске осјећаличе о тој опасности, морају иштити гласити припреме тому вртоломному подухвату, ако неће, да одлучије с портом још више покваре, јер Султан си је забави у главу, да само непријатељи отоманске државе могу се противити осману, од које он сам очекује утврђење царевине?

— Један од најважнијих државних новина Француске, поглавном као главно доктринара познати министар грађанскога краљевства, један од најважнијих историка нашега вјека, Гизо, 31. пр. ж. у 7 и по сати у вече последије дужета болована умро је на своје добро Ваш-Виниеру.

Гизо се родио 22. Септембра 1787 у Ниму-су те је тим начином достигао наобичајно дубоку старост од 87 година. Отац му је скончао на пилотини. Млади Гизо утиче се у Паризу, у Женеви, и године је 1812 био професор модерне историје у Сорбону, 1814, главни секретар у министарству спољних послова, по повратку Наполеона I с одлука Елбе, био је за Лујвика XVIII. у Женеви, био у важним службама под реституцијом С Ројем-Калором осмача школе доктринара, изгубио под Вином државну службу и посвети се књижевности. Последије јулке револуције привремено министар просвете, за тим члан кабинета Ламартина, не могавши се с његовим тежњама сложити, даде оставку; 29. Септем. 1832 с Тјером и Бројом састави кабинет и до Фебруара 1836, а за тим опет од Новембра 1836 до Априла 1837 био је министар просвете. Као такав стекао је себи лијепој заслуга за подизање основне наставе. С његовим везама се обори кабинет Молеов, почетком Августа 1840 поставе посланик у Лондону, гдје је с успјехом радио те се предугоредно рат, који онда грозише. 17. Окт. 1840 кад је Тјер био, прими у министарству Сузитоу спољашње послове, и на скоро би главни руководељ а по паду Сузитоу у Септембру 1847 и званично шеф кабинета, који је на три остао до фебруарске револуције 1848. Привременом владом бјеше тада оптужен као владар, те оде у Енглеску, а пошто га ослободише врати се у Париз, гдје је од то доба једвако радио да би се владајуће дозе, бурбошка и орлеанска, спојиле. Од год 1830 био је члан француске академије, а од 1851 и член предједлава. С царством није се пуштао ни у какво одношање, на да је по њеки пут виђан у тилеријама. Догађаје последњих година јако су га скрушавали, и вјерљиво је пријетило, да се у књижевним свисима равно Тјеру проглашавао приставом конзервативне републике.

Као књижевник Гизо је припозната величина. Свака његова стоји на свијетлом мјесту у посланичком доку у Вашингтону као признање за историју Вашингтона, коју је по препоруци владе сједињених држава написао. Његови књижевни производи, понајвише историјске садржине, сачињавају читаву библиотеку и одликују се дубоком мисли, узубоком нагомиланом у њих матер-

јала и јасним и чистим слогом. Колико је старио био усталаца, показује нам та околност, што је истом прије његовога времена започео да за своју унутрашњу историју Француске па је ту историју и довршио.

ДОПИСИ.

ТРЕТ. 16. Септембра. — (Русија и Швајцарска). — Гласови с истока. — Српски кнез у Млетима. — Мађарска влада и предја г. II. Узеда. — Различито).

Јевропско новинарство још се једнако, с шпанским италијанским бани, и неистрешено Русију, због њеног резервираног држања у истоку питању чешћа и решета. Русија, као обично ваља досад необаврсе се ни најновије на којеквике приговоре, одобравања и неодобравања, већ ипа свој рачун и праван, ког се постојано држи, пак кадар Бизмарк из воје искочио, на Неки никада по његовој бузи — играти и саврати неће. Ако Бизмарк може бити на што друго мисли, т. ј. да ће Русија на ту тврдоравност пристати, то увијерен бити може, да је у Русији и зашмиљено, јер Русија није Аустрија или Француска, већ горостас, који је прије 60 година показао, кадио свеколика Јевропа под коринџинску власт јарам на врат припа, да руски народ како до Бога заговлавити не може. Постујав Русије у шпанском питању савјесни пријатељ је, јер да Русија сјатра против Каријаста стане, то би сви, који су још с католичком замислишћу одређени, на Русију гракнули, да она за то против Каријаста устане, јер се то свето римско вјероуче. С друге стране, Русија с Швајцарском ништа скупног не даје се ни пажање не тиче, што се тако догађа.

Из Цариграда јављају да се турски војни зајам с добријим успјехом довршава, саво је то велики штети што се ти позиви ни једног дана у благоднију аграрију неће, јер Турска оком сваки других требовања одла 200 милиона франка камате, од старог зајма платити није. Поговара се да ће Султан може бити ове јесени цара Александра у Миланију посјетити, и да ће му цар ту посјету у Цариграду одарити.

Српски кнез Милан првијудни се из Турине, гдје се с италијанским краљем састао, стигао је јуче у Млетке, пробашиће два дана, и задути ће се у Биоград. Чује се, да ће кнез Милан пред Божић опет путовати и то у Петроград, а одатле у Берлин.

Мађарска влада највећу си својом тражином, да јој овај суд г. Петра Узеда изда. Овајшани државни тужилац није нишао, да је Узеда у истраживаном допису „Из Анке“ у 7. броју „Грачичара“ преступ великозвјетла потчинио, непристаје на предају, шта више, прогласише Узеда недужнијем, и овај дан биће на слободу пуштен. Ту се огледа мађарска правда спрх Срба.

У Бечу издана је под удељитишћом овје познатог нам родољуба г. Јоце Стевановића Вилонског изустројених лист под називом „Србидија“ и будући је таки лист нашег народу потребит, треба да се сваки Србин томе подухвату одзове. Лист ће излазити сваког мјесеца у величини три табак, доносиће ваљда шест ликова, понајвише изврши Срба и других Славена, и стоји на сву годину само 6 а. Више смо него увијерени, да ће тај лист, ком сва могућа срества за издавање на рука стоје, својој задаци потпуно одговорити, само ако се довољан број читалаца пријави.

Тврдо смо увијерени, да ће сваки образовани Србин, особито који породуца има тај лист набавити.

Избор архиепископата Живковића за карловачког владуку потврђен је од цара, а уједино мисли се да ће Живковић, док своје мјесто у Пашком заузме и овако доћи, јер овдашња српска црква онда под карловачког владуку спада.

Из ИМОЊКОГА. 16. Септембра. — Опет нехиза смрт покост нам најближејши цијет на пољу књижевности народа нашега, Дра Божићара Петрановића. Овај глас о смрти његовој јако је потресао и ондашњи народ наш, међу којим је славни покојник немо пријемо као и. пр. пристај код ове претуре прозео. Као у своје књижевном раду тако велик у свему на и својој цркви православној бијаше он срцем пунијем чисте побожности и љубави одам. Похарао је свагда и вјеко умљито у кој. Међу нама задобило је он велико поштовање и љубав и оставио спомен вјес-

чити. А ми знамо и увијекмо цијенити колике су били његове велике услуге књижи и свијести народа нашега поднесене и од тула пренаши туга наша за славним Србином Петрановићем. Из тихе осјећања и општите ови умљило је својега пароха г. проту Маргетина, те је он исту нехиза смрт покојнога народу 8. о. ж. огласио и за долазбу нећељу позвао, да се што многобројније скупи на парастосу. И доиста зајам број народа дошао је и чуло се из уста свијех гдје му од срца говоре: вјечна му најави и Респод Бог му души милостио био!

Слава му, а ошладина наша неха се угледа у врлине његове, па ако ће га и преферати у љубави и ревности за род свој, његова племенита душа радоваће се томе.

Д. М. — ДУБРОВНИК, 13. Септембра. — Толико очекивано, српско позоришно друштво г. Ф. Пилића стигло је међу нас лицем на вел. Господић-дан, да у југославенској Атени даде коју преставу на нашем народном језику.

Како су се потонши Гундузића одазвали оном народном друштву о томе међу ни ријечи прозорити, та хада Богу добро је познат Дубровник у цијелом Славенству, само љу рећа да се вјеско од личи дубровачких синова, књазе ни надали смо, са свијем протавитишћима што су пакљени синови, црве душе, изроди цијелог Славенства на своју корист употребљавали да одрате очинство од преставе, ијеско жоду у-спјест, дубровачки синови нерушчише се узвити у њихове креже, него сваку нече добоше посјетити казаниште и с тим потврати.

Да Дубровник јоште стара за славјанску браћу мари.

Друштво је дало у све 15 преставе, међу којим најбоље су се очинству допаде, од шавних; „Чимир као вукодлак“ два пута престављен на обје захтјевање; особито се у овом комаду показвао г. Јазо Поповић, „Бага“ као Миша и г. Ја Милковић као Анка.

„Пјети српске“, које је написао Дубровчанин М. Бан, тако су се очинству допаде да није могуће описати утисак, који је на очинству остао, у овом комаду г. рмател Ивчић тако је вјешто изиграо игру Милошеву, да очинству није престало плесати му и одобрити, тако исто и г. Јуца Милеин Андријевића у улогу мати Кузишинева.

Од преставе „Милош Обилић или бој на Козову“, од Суботића, не треба ни ријечи да тропишмо, доста су у нашем цијеном мјесту висали ваши дописници из Боке, и дописници у „Народ. Ангелу“.

Последиња представља, та ти је била величанствена, а што се је престављало питање је љубезни читаву? Престављало се је „Сон Марка Краљевића“, ову вечер казаниште тако је дупком било пуно, да слободно можемо рећи да на никаквој италијанској представи оволико мноштво људства у себи виђело није, с тим је Дубровник хтео показати своју харност овоме српском друштву, и рећи му, који грдић и брзо нам се парати.

ПЕТИЊЕ, 23. Септембра. — Њ. Св. наш кнез огнутовао је у промиш Уторак у Брда, а ове нећеље вратиће се у престоницу.

— Г. Јасребов, нову заступник руски у Салдру дошао је са својим секретаром г. Шпеном, да преда своју вјеровицу Њ. Св. кнезу Николи. Задражаће се овдје до повратка свијетлога Господара.

НОВОСТИ.

РУМУНИЈА. — Кнез Карло блажи се у Иагленској, посјетио је гроб Наполеона III. у Чанселхурсту и окитно га вјештео. То јављају званичне румунске новине и због тога се тај чин различито тумачи.

СРБИЈА. — Кнез Милан вратио се преко Италије и Беча у Биоград.

ФРАНКУСКА. — „Амбета у своје органу „Реш. фр.“, принасује предстојећим изборима у генерална вјесна велику политичку важност, јер ће уста новонати протест против државу народне скупштине.

Поштански конгрес кнати ће своју будућу скупштину у Паризу.

ИШАВИЈА. — Маршал Сернио предузео је заповедничко централне војске. Са бојишта ништа ново.

Базен дошао је у Мадрид да живије.

ТУРСКА. — Султан нацртао именовати свога сина принца Јусуф Изедини за врховног заповедника свеколике војске у јевропској Турској. Мисли се, да је то у свези с нижијом судијом, да се Јусузу осигура неизмјенност престолоа, и да неће, дође ли до тога, изоставити велика катастрофа, пошто се мухамеданство томе противи.

КЊИЖЕВНОСТ

— „Независност Црне Горе“ од Насиаса Петровића. Београд 1874. Цијена 20 и У овој књизи докazuje родољубиви писац историју и међународнијем правом неизмјенност независности Црне Горе и њено суверенство.

— „Отачествени и општи земљопис“ за српску дјецу (у Аустро-Угарској) с особитим обзиром на земље у којима живи народ хрват, по најбољим изворима написао Никола Ђ. Вукчевић, управљатељ српске учитељске школе у Сомбору, члан народног школског савета. Друго издање. Панчево 1874. (8-на, 124 стр.) Цијена 45 и.

— „Несрећни“. Приповјетка за оне, којима није историја. Написао Тодор Поповић (32-на, 63 стр.) Београд 1874. Цијена 25 и.

— „Носа“ на првој сједици, шаловне приповјетке и досјетке из народа. Београд 1873. (8-на, 101 стр.) Цијена 60 и.

— „Српски народ велики календар“ за 1875 од А. Сандића. У Новом Саду. Са 6 слика. (8-на 3 и по табела). Цијена 35 и.

— „Соко“ забавни календар за 1875 уређује А. Матић у Београду. Цијена 50 и.

— „Пјесме Лазе Костића“, књига друга штампана се.

— „Магнетизам и његов рад“, написао Светислав Лонгиновић у Београду. Цијена 40 нов. Проглашује се до 1. Октобра.

ПАНЧЕВАЦ

календар за народ са сликама за 1875 год.

стоје само 30 пољчића.

Овај календар изишао је из штампнице и може се како код подписаних тако и код познатих комисионара добити. Господи који га желе имати нека се што прије на нас обрате. Код неких изручбена дајемо 25%, а код неких 10% робата. Шапке извршимо тачно и брзо.

У Панчеву, о усјековању 1874.

Књижевна пракса Јовановића.

Нов календар

„СРПКИЊА“

календар за народ за првоступају

1875

издаје

Милош Грабовацки у Зему у штампарији К. К. Сопрвова

за који дан излази из штампнице, и моћи ће се добити у Зему код издавача, и у сваком већем срп. мјесту, код познатих родољуба и родољубица за растуравање њиха.

Садржина је одобрена. I дн. Опште знамените године, српске знам. године, планета влада, покретна сунца, сунце и њеке планете и мјесец, четири год. времена, мјесечни четврти, покрет, праз, непокрет, праз, и познати у народу дани, мјесечни датуми и празници за цијелу годину и да се сјећамо.

II. Сајмови и тргови. (вишари и пијаци). 1. У Црној Гори, 2. у Србији, 3. у Војводини Српској, (Сријез, Банат, Бачка), 4. у Троједној краљевини, 5. у Мађарској, 6. глав. у Аустрији. — За што носимо њићуше? — Српкиња као Српкиња и кати. — Нека општа правила за живот различито, пјесме, несрећница и разне пјесме за пјесмање.

С овом садржином узима се дикте, да ће и

Уређива и издавач СИМО ПОПОВИЋ.

овај као и досадашњи који календари у публици искрених пријатеља стећи, који ће заиста својски припадати знати. Цијена је за Црну Гору, Босну и Херцеговину и за Србију само два гроша. „Српкиња“ календар за народ (години VI.) излази о календ Господињу-дне из штампнице.

Земун, о великом Господињу-дне 1874.

Милош Грабовацки Србин.

РАЗЛИЧНОСТИ

(Свеучилиште за госпође). Из Петрограда пишу: Тежња руских госпођа за вишим образовањем пробудила је позорност владе, па је с тога прије неколико мјесеци, под предједништвом државног тајника Деланова именован одбор, којему је задатак, да састави програм за више женско образовање. Успјех, који имаду у Америци женски дјетићи пробудио је и у руским женама ж. а, да уче медицину, па да након положених прописаних испита ступе у праксу. Јер нијесу никакве за то згоде у Русији, то их је већ дн. полазило у Царх. Међутим с различитих разлога, забрани им руска влада полазити иностранна свеучилишта. Њеке госпође, које су студирале у Царху, Хајделбергу и на другим свеучилиштима, повратиле се у домовину с толиким знањем, да су могле успјешно положити државни испит, па сада имаду као дјетићи доста знатну праксу, поменом код жена и дјете. Из тога укида се, да се руским госпођама мора у својој Русији пружити згода, да се приближе вишем образовању. Та сврха пако тежи да би се поучила, да се госпођама само дозволи, да полазе предавање свеучилишта, која су одређена само за мушкарце.

С тога се о томе радило, да се оснује виши завод, који ће бити једино за госпође одређен. Према дотичној предлогу, овај завод састоји се од трију факултета, за којима полазак треба испит зрелости. За факултет хисторичко-филозофички потребно је знање латинског језика, на том факултету учити ће се и грчки језик. На факултету математичко-природословном полазак се знање класичних језика, наспрнут на факултет медицински потребно је познавање латинског језика. Течај има трајати три године. Број ученица одређен је на 500. Годишњи хонорари имаду износити 60 рубаља. Кандидатике иза положених испита никакве би добити ученички град.

ЦЕТИЊЕ

Ој Цетиње, јуначко Цетиње!

Младост на нас сад не опомине.

Какве ли сте данас — какве л' бјесте —

Дивно л' ти се оку измјенисте! *)

Гдје је стари бикар, у ком пјесме

Под владом краља Петром другим,

Дану, ноћу, слушасмо уз гусле?

Гдје ли наши стари познаници,

Поглавари, вође и ратници,

Што нам својим живим збором

Непајажу често српске груди:

Како — јада — гдје — и ко одруби

Златворуку главу

За сачува' славу

И слободу Гори.

Овој нашој зори!

Ту постаде, видјам, лепша зграда:

За њом мије — друго веће — крајне, —

Што би било заслужне и града —

Упоредо стоје куће частне. —

Тако хтједо

Просвјетни вјек,

Да и тебо

Огрије блјеск:

Уљудности и напредка,

А одбје од назади. —

Мјесто старе, поглаваре нове,

Сличне старим, челичне јунаке:

Што ми срце, душа води —

И ком оку највише сад годи —

Радо гледај такове ограве! —

То су горски соколови:

Оштровидни ка' орлови —

Сладно мећу сауд по пољу,

*) Након 22 године и њеколико мјесеца војет одсута.

Српски.

С дружном дјелом добру вољу. —

А о сајму, и без сајма:

Једни бритке сабле пишу,

Други мјесто коње јавиу,

Каменим се једни већу;

Други воју, хором крећу;

Једни с мјеста, хитро скачу,

Други пушком у црв гађу;

Те у шару братској сложи

Забављају народ многи. —

Да, Цетиње, јуначко Цетиње!

Младост на нас сад не опомине:

Какве ли сте данас — какве л' бјесте —

Дивно л' ти се оку измјенисте! —

Гдје је стара часловачка школа?

Каква ли је она сада нова!

О заводу кајом, буна наде,

Нико онда ни сањат не знаде,

Ал' и врјеме тежи бјено наше:

Од Мостара — Савдара — турске нашо,

На греници наше често знаме — *)

О том мислит, радит нам не даме, —

Те, и да би воље,

Не нмисмо које. — **)

Тако време већ протече,

А ти бољу срећу стече:

У садњем Господиру

Краљ Николи, божјем дару,

Којино те као себо дуби;

Непрестано отачски се стира,

Да на добро свако те урути.

А по цијелој гори за обара. —

Да Цетиње, прежио Цетиње!

Младост на нас сад не опомине:

Какве ли сте данас — какве л' бјесте —

Дивно л' ти се оку измјенисте! —

Гдје је нашиш штампарија стара?

Како ли се крсно нова ствара!

Гдје су они подрумски ирвини?

Како ли је сувиш сад у тавници!

Гдје је оно наше живовање!

Како ли је сада уживање!

Гдје чиниство, и дворни стари?

Каки ли су данас кити, сјајни!

Све у здрављу Сајетог Господара,

Који мудро Црном Гором влада

С уредбана,

С наредбана:

Оваје, ондаје,

Процјетало,

Повећало,

Уљепшало. —

Да, Цетиње, прежио Цетиње!

Младост на нас сад не опомине:

Какве ли сте данас — какве л' бјесте —

Дивно л' ти се оку измјенисте! —

На Цетињу, на Крстов-дан 1874.

Ђорђе Срдић.

*) Године 1843. кад сам ја био календар у добродјелној библиотеци у читавојској, у крајини швајцарској, Алпска Столица, узимам војску од Херцеговине, да с мном у Грехово укине, тада је постојало у Грехову, гдје на Хулу у кули пробајем. **)

Врхуш, изда.

Српски.

О Г Л А С

НАЈЛЕПШИЈИ НОВАЦ

у Аустро-Угарској може се добити по 50/0, 51/2, 0/0, 60/0, и 70/0 на орне земље и куће које се под најам издају на више година уз одлагу. Ближа условија издаје

„Општа прометни Завод“ и Сектору и Вацкој.

(10—8)

Штампано у државној штампарији.